

تولد مجموعه خواندنیهای علمی

کتابهایی برای پیشرفت سواد خواندن

علاء نوری

انگیزه

انتشار گزارش نتایج «پرلز ۲۰۰۱» در سال تحصیلی ۱۳۸۲-۱۳۸۱، بسیاری از دست‌اندرکاران زبان‌آموزی و آموزش و پرورش را با مسئله‌ای روبه‌رو کرد که چندان غریب نبود. «توانایی خواندن برای یادگیری» یکی از اهداف مهم زبان‌آموزی به شمار می‌آید و احساس می‌شود توانایی نوآموزان و فراگیرندگان ایرانی در این زمینه وضعیت خوبی ندارد.

پرلز ۲۰۰۱ بر این احساس مَهر تأیید زد. اعداد و ارقامی که در گزارش آمده بود نشان از وضعیت نامناسب دانش‌آموزان ایرانی داشت. در بخشی از گزارش ملی پرلز آمده است:

- جایگاه ایران در مطالعهٔ پرلز ۲۰۰۱ از میان ۳۵ کشور شرکت‌کننده، در رتبهٔ ۳۲ قرار دارد.
- متوسط عملکرد دانش‌آموزان ایرانی به طور معنادار در هر سه حالت میانگین کل، میانگین متون ادبی^۱ و میانگین متون اطلاعاتی^۲، پایین‌تر از میانگین بین‌المللی است.
- متوسط عملکرد دانش‌آموزان ایرانی در نمرهٔ کل و متون اطلاعاتی، بالاتر از سه کشور آخر جدول، یعنی کویت، مراکش و ویلیز بوده است [کریمی، ۱۳۸۴: ۷].

در برابر چنین گزارش‌هایی، گروهی از کارشناسان فوری به فکر انکار می‌افتند و ناآشنایی دانش‌آموزان ایرانی با این‌گونه آزمونها، ناهم‌خوانی فرهنگی آزمونها با فرهنگ ایرانی، جدی نگرفتن این آزمونها و ... را دلایل این امر می‌شمارند و حتی ممکن است معتقد باشند، همین دلایل برای پرهیز از شرکت در چنین پژوهشهایی کافی است.

به نظر نمی‌رسد از انکار عوامل مذکور نفعی حاصل آید. این عوامل حتماً مؤثرند. به ویژه، تأثیر منفی جدی نگرفتن این آزمونها، امری بدیهی و واقعی است. زیرا به همین دلیل، حرکت هماهنگ و علمی در این زمینه در سازمان رسمی آموزش و پرورش کمتر به چشم می‌خورد. این در حالی است که هر جا تلاشهای سازنده صورت گرفته، نتایج ملی ایران بهبود داشته است برای مثال، می‌توان به «پیشرفت هفت نمره‌ای ایران در پرلز ۲۰۰۶» هر چند از نظر شاخصهای آماری معنادار نیست، اشاره کرد که می‌تواند به تغییر و تحولات ایجاد شده در حوزه برنامه‌ریزی درسی، به ویژه

جلد راز مواد

تألیف کتاب فارسی بخوانیم - بنویسیم، مربوط باشد.

در این زمینه می‌توان از دیگر یافته‌های ملی این مطالعه یاد کرد که: «بهبود عملکرد دانش‌آموزان ایران در لایه‌های عمیق‌تر اهداف خواندن درک و استنباط و ارزیابی متن، با تفاوت ۱۲ نمره، پیشرفت معناداری است» [کریمی، ۱۳۸۷: ۱۲ و ۱۳].

آن‌چه برای تیم به وجود آورنده مجموعه «کتابهای خواندنیهای علمی» اهمیت داشت، طراحی برنامه‌هایی برای توجه هر چه بیشتر به اهداف آزمون پرلز بود. کشورهایی مانند روسیه، هنگ‌کنگ و سنگاپور که در پرلز ۲۰۰۱ به ترتیب در رده‌های ۱۵ تا ۱۸ قرار گرفته بودند، ظرف پنج سال شگفتی‌آفرینند و به رتبه‌های بالای جدول در پرلز ۲۰۰۶ دست یافتند!

«ما هم می‌توانیم، اگر واقعاً بخواهیم و آگاهانه و عالمانه عمل کنیم!» مجموعه خواندنیهای علمی گام بسیار کوچکی بود برای تحقق این خواست آگاهانه و عالمانه.

پرلز و خواندنیهای علمی

بیان انگیزه چنان مرا به خود مشغول کرد که فراموش کردم «پرلز» و «خواندنیهای علمی» را توضیح دهم. به هر حال هنوز دیر نشده است:

«مطالعه بین‌المللی پیشرفت سواد خواندن»^۳ (پرلز)، یک مطالعه تطبیقی در زمینه «سواد خواندن» کودکان است که تحت نظر «انجمن بین‌المللی ارزیابی پیشرفت تحصیلی»^۴ انجام می‌گیرد. این مطالعه سواد خواندن نوآموزان (۹ ساله‌ها) را در سراسر جهان مورد بررسی قرار می‌دهد. در واقع پرلز با هدف سنجش پیشرفت سواد خواندن نوآموزان و جمع‌آوری اطلاعاتی در مورد تجارب یادگیری خواندن آنها در خانه و مدرسه طرح‌ریزی شده است. نخستین ارزیابی پرلز در سال ۲۰۰۱ به اجرا درآمد و طبق برنامه‌ریزی، ارزیابیهای بعدی به فاصله هر پنج سال یک‌بار اجرا می‌شود. ۳۵ کشور در پرلز ۲۰۰۱ و بیش از ۴۵ کشور در پرلز ۲۰۰۶ شرکت کردند.

سواد خواندن: پرلز سواد خواندن را چنین تعریف می‌کند: «توانایی درک و استفاده از فرمهای نوشتاری زبان که جامعه آن را درخواست می‌کند و یا فرد آن را ارزش‌گذاری می‌نماید. نوآموزان با این توانایی می‌توانند معنای متون متفاوت را دریابند و آنها را برای یادگیری و شرکت در جامعه باسوادان یا سرگرمی و لذت بخوانند [کمبل، ۲۰۰۱].

مجموعه خواندنیهای علمی: این مجموعه اولین بسته از مجموعه کتابهای «پرورش مهارت خواندن» است که با هدف ارتقای سطح سواد خواندن دانش‌آموزان دوره ابتدایی تألیف شده است. این مجموعه به دانش‌آموزان کمک می‌کند که از خواندن لذت ببرند و آن‌چه را خوانده‌اند، خوب بفهمند و خوب یاد بگیرند. موضوعات علمی مطرح شده در مجموعه «خواندنیهای علمی» پشتیبان و مکمل برنامه درسی علوم تجربی دوره ابتدایی است و می‌تواند در طول سال تحصیلی و به ویژه در تابستان، به عنوان یک منبع مفید خواندنی مورد استفاده قرار گیرد.

خواندنیهای علمی در پنج سطح متناسب برای کلاسهای اول تا پنجم ابتدایی منتشر شده است. هر سطح از این مجموعه دارای پنج کتاب است. این مجموعه کتاب برگزیده چهارمین جشنواره کتاب فصل زمستان ۱۳۸۶ و کتاب برگزیده بیست و ششمین دوره کتاب سال جمهوری اسلامی (۱۹ بهمن ۱۳۸۷) در حوزه علوم و فنون کودکان بوده است.

خواندنیهای علمی کتابهایی برای پیشرفت سواد خواندن

همان‌طور که در مقدمه ذکر شد، ما در برابر گزارشهای منتشر شده از نتایج پرلز قبول می‌کنیم که بخشی از متن‌ها برای دانش‌آموزان ما بیگانه و نامأنوس هستند و در پاره‌ای از موارد، مجریان آزمون شرایط مناسب را برای اجرای آزمون فراهم نکردند. اما ترجیح می‌دهیم دست به اقدامی اندیشمندانه بزنیم تا اهداف درستی را که پرلز دنبال می‌کند، پی‌گیری کنیم و شگفتی بیافرینیم. یافته‌های مطالعه پرلز ۲۰۰۱ و ۲۰۰۶ بر موارد زیر تأکید دارند:

۱. «در همه کشورهای، رابطه بالایی بین پیشرفت سواد خواندن دانش‌آموزان و فعالیتهای آموزشی سواد خواندن در سالهای قبل از مدرسه وجود دارد (کتاب خواندن، داستان گفتن، سرود خواندن، بازی کردن، اسباب‌بازیهای الفبایی و بازی با کلمات).

۲. پیشرفت دانش‌آموزانی که والدین آنها زمان بیشتری برای مطالعه صرف می‌کردند، از سایرین بالاتر بوده است.

۳. بین تعداد کتابهای موجود در خانه (بیش از ۱۰۰ جلد) و پیشرفت سواد خواندن دانش‌آموزان رابطه مثبت وجود دارد.

۴. دانش‌آموزانی که کمتر از ۱۰ جلد کتاب کودک در منزل داشتند، به‌طور معناداری عملکرد پایین‌تری را در آزمون پرلز نشان دادند.

و... «[کریمی، ۱۳۸۴: ۸].

ما می‌خواستیم کتابهایی تولید کنیم که باعث شوند، زمان بیشتری برای مطالعه صرف شود. تعداد کتابهای کتابخانه‌های دانش‌آموزان ایرانی به‌گونه‌ای مفید و اثربخش افزایش یابد، و رابطه والدین و فرزندان در زمینه پیشرفت سواد خواندن بهبود پیدا کند. اینها اندیشه‌های اولیه برای تولید مجموعه خواندنیهای علمی بود.

مجموعه «پرورش مهارت خواندن» می‌توانست از داستانهایی (متون ادبی) برای پرورش مهارت خواندن شروع شود و یا شامل خواندنیهای مذهبی - اخلاقی، تاریخی - اجتماعی، هنری و ... باشد، اما خواندنیهای علمی برای ما منابع در دسترس‌تری داشت. پس شروع آن آسان‌تر و هدفی نزدیک‌تر می‌نمود.

لازم بود، خواندنیهای علمی به «درک و فهم» و «یادگیری» کمک کنند، شرکت نوآموزان و دانش‌آموزان را در جامعه باسوادان آسان سازند و لذت خواندن را به مخاطبان خود بچشانند. این برای گروه کوچک ما کاری سهل و ممتنع بود. ابتدا وقتی که استاد و برادر عزیزم، **دکتر محمود امانی طهرانی**، پیشنهاد اولیه تولید چنین مجموعه‌ای را مطرح کردند، شروع کار را از نیمه اسفند ۱۳۸۳ و پایان آن را ۳۰ اردیبهشت ۱۳۸۴ پیش‌بینی کردیم. در روزهای پایانی سال ۱۳۸۳ شروع کار را پرشتاب آغاز کردیم، اما تحویل نهایی آخرین کتاب مجموعه، ۴ تیر ماه ۱۳۸۶ ممکن شد. یعنی تولید مجموعه دو سال و چهار ماه به طول انجامید.

یکی از مشکلات
جدی دانش‌آموزان
ایرانی ناتوانی ایشان در
خواندن همراه با درک و
فهم متون با «موضوعات
واقعی» است

در همان جلسات اولیه، قطع خستی متوسط (حدود ۱۸×۱۸ سانتی‌متر) را برای این کتابها مناسب یافتیم. تعداد صفحات هر کتاب را ۱۲ تا ۱۶ صفحه تعیین کردیم که در جریان کار، تعدادی از کتابها با بیش از این صفحات تولید شدند. در ضمن، در مورد رنگی بودن کتابها و جلد گلاسه جذاب، مجموعه‌ای فکر کردن، و رعایت صحت و درستی مطالب علمی هم‌داستان شدیم.

در قرار اولیه برای تدوین این مجموعه، درباره ضرورت موضوع، استاد امانی چنین آورده‌اند: **«ضرورت موضوع: یکی از مشکلات جدی دانش‌آموزان ایرانی (و نیز بسیاری از کشورهای جهان)، ناتوانی ایشان در خواندن همراه با درک و فهم متون با موضوعات واقعی^۵ است. این امر بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر منفی می‌گذارد و حتی در پاره‌ای موارد سبب می‌شود که دانش‌آموزان به دلیل عدم درک صحیح مفهوم و معنای سؤالات امتحانی، از پاسخ‌گویی به آنها بازمانند. متأسفانه روشهای رایج یاددهی - یادگیری در مدارس ما - که بر پایه توضیحات فراوان معلم درباره موضوعات درسی استوار است - به ناتوانی هر چه بیشتر دانش‌آموزان در درک و فهم مستقیم متون درسی - بدون یاری گرفتن از دیگران - می‌انجامد.»**

متنهای اولیه کتابهای این مجموعه ترجمه‌های دست و پا شکسته‌ای بودند از کتابهایی که می‌توانستند از نظر علمی معتبر باشند. از این کتابها فصلهایی را که با برنامه درسی علوم تجربی ما مربوط می‌شد، انتخاب کردیم و به مترجمین غیرمتخصص با کار علمی و آموزشی سپردیم. هدف این بود که ایده‌های اولیه به سرعت فراهم شوند. تهیه اکثر ایده‌های اولیه کتابها در آخرین روزها از اولین ماه بهار سال ۱۳۸۴ خورشیدی فراهم شده بود؛ البته چند عنوانی باقی

مانده بود و اینها عنوانهایی بودند که در ۱۸ جلد کتاب علمی که بررسی کرده بودیم، پیدا نشدند! کتابهای مورد بررسی مجموعه‌های «HBJ Science»، «Addison-wesley Science» و «HBJ» «Concepts in Science» بودند.

به هر حال، برای عنوانهای باقی مانده، از تلفیق متون چند کتاب مناسب، محتوای اولیه را فراهم آوردیم. در قرار اولیه برای تنظیم محتوای اصلی کتابها، ویژگیهای زیر را تعیین کردیم:

- موضوع هر کتاب با توجه به علائق یادگیرندگان انتخاب می‌شود.
- بهترین موضوعات، جذاب‌ترین آنها هستند.
- متن هر کتاب براساس واژگان مناسب پایه‌ی مربوطه تنظیم می‌شود.
- هر کتاب ویراستار علمی و نیز ویراستار ادبی خواهد داشت.
- تصاویر کتابها به صورت نقاشی یا عکس رنگی خواهد بود.
- متن کتابها باید تا حد امکان جذاب، روان، مفید و منسجم باشد.
- گنجاندن تمریناتی که به هدف مجموعه، یعنی افزایش توان درک و فهم

دانش‌آموزان از متن، منجر می‌شود، در پایان هر صفحه کتاب (یا هر چند صفحه یا پایان کتاب) ضروری است.

■ محتوای کتاب بهتر است به جنبه‌های تلفیقی و نیز کاربردی در زندگی روزانه‌ی کودک توجه داشته باشد.

در اولین روزهای اردیبهشت ۱۳۸۴، گروه مؤلفان انتخاب شدند. با توجه به قرارهای اولیه، این‌جانب (دبیرمجموعه) و مدیریت «انتشارات آموزش علوم» برای مؤلفان دستورالعمل اجرایی نوشتیم و به نظر می‌رسید که گردونه‌ی تولید خواندنیهای علمی که کتابهایی برای پیشرفت سواد خواندن تصور می‌شدند، به حرکت درآمده است!

گام به گام به پیش الف) تولید محتوا

برای آن که مجموعه درست در چارچوب اهداف پیش رود و محتوای هر کتاب در هر سطح، ویژگیهای مورد نظر را داشته باشد، آن چه انجام شده بود، شرط لازم بود اما کافی نبود! اولین کتابی که از این مجموعه چشم به جهان گشود، «راز مواد» بود! کتابهای این مجموعه هر یک از رازی حکایت می‌کردند. «راز سلامتی» اولین کتاب سطح اول (پایه‌ی اول ابتدایی) و «راز هماهنگی بدن» آخرین کتاب سطح پنجم (پایه‌ی پنجم ابتدایی) بود.

هدف از تنظیم و تدوین سریع «راز مواد»، ارائه‌ی آن به عنوان نمونه‌ای از کار و چارچوب مورد انتظار به مؤلفین این مجموعه بود. لازم بود، مؤلفان ایده‌های اولیه را که از طریق ترجمه‌ی ابتدایی

«راز سلامتی»
اولین کتاب سطح اول
(پایه‌ی اول ابتدایی) و «راز
هماهنگی بدن» آخرین کتاب
سطح پنجم (پایه‌ی پنجم
ابتدایی) بود

کتابهای ذکر شده در اختیارشان قرار گرفته بود، به صورت محتوایی تنظیم کنند که ویژگیهای مجموعه خواندنیهای علمی را دارا باشد.

تولید محتوای مناسب برای این مجموعه، نیازمند مؤلفانی بود که با موضوع علمی کتاب مربوط به خود آشنا باشند، مخاطبان کتاب را به خوبی بشناسند و از تجربه کار علمی با مخاطبان کتاب برخوردار باشند. هم تجربه نوشتن داشته باشند و هم توانایی پذیرش الگویی که برای پیشرفت سواد خواندن در این مجموعه فراهم آمده بود. مطالب را با خلاقیت و نوآوری خود درهم آمیزند تا محتوایی جذاب و دوست داشتنی برای خواننده نوآموز و ... فراهم آید.

به این منظور معلمانی را انتخاب کردیم که در آن پایه، هم تجربه کافی داشته باشند و هم فرصت کافی برای تولید محتوایی با این ویژگی! به نظر می‌رسید افرادی که در قالبهای خاصی نوشته باشند و نوشته‌هایشان را به بازار نشر عرضه کرده باشند، کمتر حوصله تجربه‌های تازه را دارند.

تألیف پنج کتاب سطح پنجم (پایه پنجم ابتدایی) را خودم برعهده گرفتم و با راز مواد شروع کردم. راز مواد در آن هنگام راحت‌ترین موضوعی تصور می‌شد که می‌تواند ویژگیهای محتوای مورد نظر ما را داشته باشد.

من به عنوان مؤلف سطح پنجم این مجموعه، شرط معلم پایه بودن را نداشتم، اما به لحاظ نوع ارتباطی که با مدارس و معلمان پایه پنجم داشتم و تدریس در پایه اول راهنمایی که چندان دور از مخاطبان نبود، تولید نمونه‌ای را که قابل عرضه به مؤلفان باشد، برعهده گرفتم.

مؤلفان هر سطح طی جلسهای با اهداف و ضرورت‌های تولید این مجموعه آشنا شدند ویژگیهای محتوای مورد نظر را مورد بحث قرار دادند. آنها ایده‌ها و ترجمه‌های اولیه را دریافت کردند تا به عنوان «منابع انسانی ارزشمند» گروه تولید خواندنیهای علمی دست به کار شوند. برای آن که محتوا درست در مسیر ویژگیهای مورد نظر پیش رود، لازم بود دستورالعملهای مشخص تری تنظیم و ارائه شوند. این کار با دریافت اولین نمونه کارها از مؤلفان محترم صورت پذیرفت. برای مثال، برای توضیح این ویژگی که واژگان یا خزانه لغت مخاطبان کتابها در هر سطح رعایت شود، مقرر گردید:

۱. متوسط دانش‌آموزان در یک مدرسه معمولی ملاک باشد.

۲. واژگانی که در مجموعه کتابهای درسی هر پایه به کار رفته‌اند، به عنوان خزانه لغات آن پایه به شمار می‌آیند. در عین حال، واژگان نادر به کار گرفته نمی‌شوند.

۳. خزانه لغات برای هر پایه در پایان سال تحصیلی مورد نظر است.

موضوع علمی کتابها به راحتی مؤلفان را به سمت طراحی آزمایشهای جالب، جذاب و ساده سوق داد. از آنجا که قرار نبود این مجموعه «کتاب فعالیت» باشد و لازم بود برای هر کتاب متن خواندنی علمی تهیه شود، مقرر گردید که فعالیتها اگر لازم است در محتوا قرار گیرند، به متن ساده

هم چنین با نماد خاصی مشخص شده‌اند. «بخوان، انجام بده، فکر کن» نمونه‌ای از قسمتهای آزمایشی و انجام دادنی متن است که در تصویر ۲ مشاهده می‌شود. تصویر ۳ نمونه‌ای از متنهای تکمیل کردن براساس شکل است و در آن، کلمات کلیدی برای تدوین متن پیشنهاد شده است. این نمونه از کتاب «راز زمین» انتخاب شده است. پاسخ به پرسشها نیز با نماد ویژه دیگری مشخص شده است. تصویر ۴، نمونه‌ای از این دست تعاملهای متنی را نشان می‌دهد که از کتاب «راز بیومها» انتخاب شده است.

باز هم تأکید می‌شود که پرسشهای محتوای کتابها، قصد

سنجش و تمرین را نداشته‌اند، بلکه فرصتی بوده‌اند تا تعامل بیشتر خواننده کتاب را با متن که به یادگیری مؤثر می‌انجامد، فراهم کنند.

محتوای هر سطح با توجه به ویژگیهای مخاطبهای آن سطح نوشته می‌شود. کتابهای سطحهای ۱ و ۲ را سرکار خانم مستوره مدرسی تدوین کرده‌اند. در این کتابها یک خواهر و برادر دوقلو همه کاره هستند و رویدادهای زندگی آنهاست که محتوای کتاب را تشکیل می‌دهد. علی و زهرا کلاس اولی و امین و زینب کلاس دومی هستند.

کتابهای سطح ۳ که برای دانش‌آموزان کلاس سوم ابتدایی تدوین شده‌اند، باز هم روایتی داستانی دارند. بدیهی است که متن در این سطح نسبت به متن در دو سطح قبلی بیشتر شده باشد؛ متنهایی که رویدادها، گفت‌وگوها و بحثهای هادی و پدرش را پی می‌گیرند. کتابهای سطح ۳ را جناب آقای علی رحمانی تدوین کرده‌اند.

در کتابهای سطح ۴ اطلاعات علمی بیشتر است. تنظیم محتوای کتابهای این سطح براساس ویژگیهای مورد نظر، زمان بیشتری از دبیر مجموعه و به ویژه از مؤلف این سطح، سرکار خانم الهام محسن‌نیا گرفته است.

ج) ویراستاری و نمونه خوانی

پس از تألیف محتوای هر کتاب، دبیرمجموعه آن را به دقت خوانده و ویژگیهای مورد انتظار را در

هر مورد پی‌گیری کرده و پیشنهادهای و موارد اصلاحی را با مؤلف در میان گذاشته است. این پیشنهادهای و اصلاحها گاه سبب بازنویسی حداقل قسمتهایی از کتاب شده است. بخشهایی از محتوای کتاب «راز ماهی‌ها»، سه بار این مسیر را پیمودند تا به متن قابل قبولی تبدیل شوند. متن هر کتاب پس از تایپ اولیه، اصلاح و نمونه‌خوانی، در اختیار ویراستار علمی مجموعه، جناب آقای احمد حسینی قرار گرفت. ایشان که سالهای طولانی نویسنده کتابهای علمی درسی و غیردرسی بوده‌اند، محتوای علمی هر کتاب را به دقت بررسی کرده‌اند. واژه‌ها و جمله‌های فراوانی را اصلاح کرده‌اند و پیشنهادهایی برای بهبود ارائه داده‌اند.

در کتابهای علمی مناسب کودکان، تصویرها جزئی از متن هستند و جنبه نمایشی و تزئینی ندارند. لذا از ویراستاری علمی تصویرها نیز در این مجموعه غفلت نشده است. در پایان کار، وقتی که متنها در صفحات زیبا و جذاب کتابها جا می‌گرفتند تا روانه چاپ شوند، نگاه دقیق و نکته‌بین به متنها ضرورت داشت تا اشتباه‌های نادیده و یا تازه پیش آمده نیز برطرف شوند. در بسیاری از موارد، این مهم را جناب آقای سعید قاسمی انجام داده‌اند.

د) مراحل فنی و هنری تولید

پس از تولید محتوا، نوبت به مدیریت تولید، ناظر هنری، صفحه‌آرا، طراح کاریکاتورها و طراح جلد رسید. بی‌شک این مجموعه بدون زحمات تیم فنی و هنری، به‌گونه‌ای جذاب و قابل توجه در اختیار خواننده قرار نمی‌گرفت. آماده‌سازی مناسب مجموعه، درست هم‌پای تولید محتوای علمی و مبتنی بر پژوهش آن، در موفقیت مجموعه نقش داشته است. روایت مختصری از آماده‌سازی فنی و هنری این مجموعه برای چاپ، در شماره پیشین «رشد جوانه» آمده است.

جلد کتاب، خواننده نأموز را با محتوای کتاب پیوند می‌دهد و علاقه او را برمی‌انگیزد. با او به تفاهم می‌رسد که من همان کتاب دوست داشتنی و خواندنی تو هستم. دوست دارم مرا خوب خوب بخوانی! در تهیه جلد کتابهای هر سطح، از نظرات

جلدهای راز دایناسورها ۵

مخاطبین کتابها استفاده کردیم. در واقع، با نظر آنها طرحها، کاریکاتورها و چارچوب جلد را برگزیدیم. تصویر ۵، جلدهای متفاوت پیش‌بینی شده برای جلد سطح اول این مجموعه را تا رسیدن به الگویی مناسب و مطلوب نشان می‌دهد.

نکته جالب توجه تغییر اساسی و بسیار مهم در صفحه‌آرایی و تصویرگری این مجموعه است. در آغاز کار تصمیم گرفته شده بود که به طور عمده از تصویرهای کتابهای اصلی که ایده‌های عملی اولیه از آنها اقتباس شده است، استفاده شود. در آن زمان، تغییرهایی نه چندان اساسی در محتوای متنها و افزودن ایده‌های فعال‌سازی متن در جهت پیشرفت سواد خواندن، کافی به نظر می‌رسید. اما تغییر برخی از نیروهای انسانی موجود در مؤسسه نشر باعث شد، کارهای آماده‌سازی فنی و هنری در اختیار گروه دیگری قرار گیرد. گروه جدید پیشنهاد تولید تصویرهای مناسب و بومی را مطرح کرد. این پیشنهاد، گرچه هزینه‌های تولید را به مراتب بالاتر می‌برد، اما خوش‌بختانه مورد موافقت ناشر قرار گرفت و در نتیجه کیفیت کار را چند برابر افزایش داد.

اسامی کتابهای این مجموعه با کلمه «راز» آغاز می‌شوند تا روحیه کنجکاوی و جست‌وجوگری علمی را در ذهن خواننده تداعی کنند. به او یادآور شوند که در این کتاب تنها اطلاعات علمی محض را نخواهد یافت، بلکه با شگفتیها و نکات جالب و آموزنده نیز روبه‌رو خواهد بود.

کلام پایانی

اگر حوصله کرده باشید و این مقاله را تا این‌جا به دقت مطالعه کرده باشید، به ما حق می‌دهید که به زمان تولید در حدود دو سال افزوده باشیم. واقعیت این است فرایند تولید این مجموعه که شاید در نوع خود در ایران انگشت‌شمار باشد، در جریان تولید تکامل یافت و سازمان مناسبی پیدا کرد. در چرخه تولید فنی و هنری نیز، گروه نوپای اولیه‌ای که عهده‌دار این مسئولیت شده بود، مجبور شد در چارچوب و سازمان تازه‌ای مسئولیت خود را دنبال کند که این خود مستلزم صرف زمان بیشتری بود.

اینک که آخرین سطور این مقاله را می‌نویسم، صدای اذان مغرب از بلندگوی مسجد محل به گوش می‌رسد. در کنار حس خوب و معنوی که صدای اذان خاطره‌انگیز مرحوم مؤذن زاده اردبیلی در من ایجاد می‌کند، احساس شغف می‌کنم از این‌که دبیرمجموعه‌ای بوده‌ام که برای پژوهش ارزش قائل شد و ثابت کرد که ما می‌توانیم آگاهانه و عالمانه حرکت کنیم و به نتیجه برسیم. خدای بزرگ را از این همه مرحمت سپاس‌گزارم و آرزو می‌کنم، شرایطی پیش آید تا دیگر بسته‌های مجموعه پرورش مهارت خواندن نیز تولد یابند و خواندنیهای علمی نیز در چارچوبی تازه تولدی دوباره یابد و به بلوغ برسد.

